

zagotovila vojakom pravna varnost, ki jo sedaj tako težko pogrešajo. A bojimo se, da bodo poslanci tudi sedaj kakor že tolikrat zamudili priliko, varovati korist ljudstva.

Politični pregled.

Državni zbor. — Vlada je prišla do spoznanja, da do konca tekočega leta ne bo mogoče dognati proračuna in zato predloži proračunski provizorij za dobo treh mesecev. Kar se tiče zakona o rekrutih, so Čehi sklenili, da proti njemu ne bodo delali obstrukcije. Zdaj se vrše posvetovanja, če nujni predlogi, ki so bili s privoljenjem predlagateljev zapostavljeni, niso vsled tega izgubili pravico do nujnega razpravljanja. Ako bi to popolnoma pravilno mnenje obveljalo, bi bila poslanska zbornica hipoma razbremenjena, sicer pa se lahko razprave o nujnih predlogih vlečejo še nekaj tednov.

Nova koalicija? — Pomnožitev armade dela, kakor poročajo razni listi, kroni mnogo skrbi. Da se dobi potrebna večina, je neki ministrski predsednik Körber naprosil voditelje poljskega kluba, naj skušajo Čeha in Nemce pridobiti za novo koalicijo, v kateri naj bi bili Čehi, Poljaki, nemški liberalci in nacijonalci. Mogoče je že, da je na tem nekaj resnice, saj je celo Madeyski, nekdanji minister Windischgrätz-Plenerjeve koalicije, te dni z raznimi parlamentarci mnogo konferiral in bil tudi pri cesarju v avdijenci. Sodeč po nemških listih, ni prav verjetno, da se to posreči. Če bi se pa koalicija sestavila, bi odstopili vsi ministri razen Körberja, Rezka in Piętaka in bi na njih mesta stopili dva zastopnika Čehov, dva zastopnika Nemcev in dva zastopnika Poljakov. Varšavsko „Slovo“ pravi, da bi bili to dr. Derschatta, dr. Bärnreither, dr. Kramař, Kaftan, Bobrżyński in Milewski ali Madeyski.

Jezikovno vprašanje. — Ker češki poslanci nočejo vsprejeti temeljnih načel Körberjevih za predlog sporazumljenju ob jezikovnem vprašanju, trudijo se baje na desnici zbornice, da bi našli drugačno podlago, na kateri bi bilo češkim poslancem omogočeno stopiti v pogajanja. Mej drugim da je izdelan neki načrt jezikovnega zakona, ki naj bi služil kakor splošen okvir. Ta načrt obsega 6 paragrafov, ki se glase: § 1. Deželni jeziki v smislu § 19 državnega osnovnega zakona so tisti jeziki, ki so v deželi navadni v enem kraljestev in dežel, zastopanih v državnem zboru — § 2.: Kakor v deželi navadne je v zmislu zakona smatrati jezike tistih narodnosti, ki v dotičnem kraljestvu ali deželi tvorijo vsaj dvajsetino skupnega prebivalstva in bivajo poleg tega vsaj v eni občini kakor avtohtonno prebivalstvo. — § 3.: Država se poslužuje na svojih funkcijah deželnega jezika. Deželni zakonodajci je pridržano, da izda pobližje predpise o rabi deželnih jezikov v uradu, šoli in javnem življenju, kakor sploh za izvedenje člena 19. državnih osnovnih zakonov. Dokler ne bodo izdani taki predpisi, mora skupna vlada izdati provizorične odredbe v zmislu navedenega člena XIX. — § 4.: Uravnava rabe jezikov v državnem zboru in na centralnih oblastih, kakor tudi v posamičnih strokah uprave, tičeočih se vse države, spada v kompetenco državne zakonodaje, vendar pa bodi raba deželnih jezikov zagotovljena vsakemu državljanu v vsej instančni poti in tudi na omenjenih centralnih in upravnih organih. — § 5.: Narodnost je določiti po dopolnilnem ljudskem štetju po stanju kakor bo dne 31. decembra 1902. Vlada se pooblašča, da v tem pogledu izda potrebne predpise. Izdati je s posebnim zakonom kazensko pravna določila v preprečanje zlorab in uplivanja povodom ljudskega štetja. — Ta načrt zakona v obče ne bi bil nesimpatičen. Seveda moramo mi Jugoslovani, se svojega stališča in ozirom na eksepcijonelne razmere v teh krajih, imeti raznih tehtnih pomislekov. Na pr. in posebno glede § 3, kjer se hoče deželni zakonodajci prepustiti uredbo

rabe deželnih jezikov v zmislu člena XIX. osnovnega zakona. Ako bosti tu pri nas deželnozbornski večini izvajali rečeni člen o narodni enakopravnosti, potem pa že naredimo križ: kuhani in pečeni smo! Seveda je rečeni § 3 dobromišljen zaključek, ki naj podaja sredstvo proti onim deželnim zakonodajam, ki bi ne kazale nobene volje za izvedenje narodne enakopravnosti. Ta zaključek pravi namreč, da dotlej, dokler deželna zakonodaja ne izda potrebnih predpisov za izvedenje § 19. Vse lepo. Kaj pa, če bi bil slučajno na Dunaju zistem — kakor na pr. približno sedanji —, ki bo navezan na tiste mogotce na kaki deželni zakonodaji, ki bodo trmasto kazali rožičke vsem splošnim zakonom o ravnopravnosti? Kaj, ko bi tisti zistem znal iskati in najti sredstev in poti v to, da bi se njega lastni provizorični predpisi v kaki deželi — recimo v Trstu ali Istri — ne izvajali . . . ! Žebelj na glavo pa je zadel § 5. Če se misli določiti gotov minimum števila duš z dosego pravic, ki naj jih uživajo „v deželi navadni jeziki“, je prvi in neizogibni ta, da se te duše seštejejo pravično, korektno in brez politične tendence! Štetju bodi le ta namen, da konstatuje faktično številno razmerje med narodnostmi! Zato je tudi brezpogojno pritrčiti določilo v tem §, da zadeni kaznen onega, ki je povodom štetja zagrešil kako zlorabo, ali nasilje, ali sleparstvo! Z določilom, da naj vlada izvede novo štetje po stanju narodnostnega razmerja dne 31. decembra 1902. so sestavitelji večkrat omenjenega načrta jezikovnega zakona izrekli indirektno, da je operat štetja od leta 1900 instrument, ki je neraben in da štetje po občevalnem jeziku je le komodno sredstvo za one, ki hočejo narodnostne razmere — falzificirati! Ali še jedno določilo k temu § bi nasvetovali mi, ker se nam zdi — zopet po vsakdanjih skušnjah — nujno potrebno. Mi bi menili, da kaznen naj bi ne zadela samo onega, ki je zagrešil nasilje in sleparstvo, ampak tudi tiste javne organe, ki bi imeli skrbeti, da vsak taki dogodek pride res pol ostrino zakona, a ne store tega!

Balkanski nemiri. — Avstro-ogrski poslanik v Carigradu, baron pl. Calice, je bil pretečeni petek v daljši avdijenci pri sultanu. Razgovarjal se je podrobno s sultanom o vznemirljivem položaju v nekaterih balkanskih pokrajinah. Albanski šef Isa Boljetinac, ki je provzročil znane demonstracije v Mitrovici, namerava tudi priti v Carigrad, dočim ga njegovi somišljeniki pred tem svare. Sultan je poslal maršala Omer Rušni v Serres, da se prepriča, ali je res zatrta ustaja. V tem sandžaku je padlo v raznih praskah od 25. septembra 75 ustašev, 38 pa so jih Turki ujeli. Turške čete so izgubile 33 mrtvih in 17 ranjenih. Predsednik macedonskega komiteja, Stojan Michailowski biva že nekaj dni na Dunaju, ter se poda tudi v Berlin, Pariz in Peterburg, da vzbudi zanimanje za Macedonijo. Povedal je, da je v Macedoniji organiziranih 25 ustaških čet. Sedanje gibanje ima le namen, pripraviti za bodočo spomlad splošno ustajo, ako se ne bodo do ta čas izpolnile Macedoncem pravične zahteve.

Obrtnija.

Škodljivost vroče užvanih jedij in pijač za človeško zdravje.

Nekam čudno je, da naše zdravilstvo tako malo opozarja na škodljivost vroče užvanih jedij in pijač za človeški organizem; to vzbuja sum, kakor da bi zdravniki ne hoteli odvrčati človeka od tega, kar škoduje njegovemu zdravju in provzročuje bolezen, oziroma kar — polni žepe modernih zdravnikov.

Jedna najškodljivejših rečij za človeka je uživanje vrelih jedij in pijač.

Ali smemo svojim čitateljem le v malo potezah povedati — ne da bi se zamerili gospodom zdravnikom — kako izpodkopava njihovo zdravje vroče zavžita jed in pijača in da je baš to isto jeden onih vzrokov bolezni, na katere navadno nikdo ne misli?

Neverjetno je s koliko trdovratnostjo se večina naših gospodinj in kuharic oklepa razvade, da nosijo pripravljene jedi vrele na mizo. Ta največja pregreha naših žensk, kar noče prenehati. Pa je tudi težko priti v tem pogledu do sporazumja med kuharicami in jedilci, kajti tudi poslednji še niso prišli do spoznanja, da si kopljejo prerani grob z onimi žlicami, s katerimi mečejo v svoj želodec vrele jedi.

Ozrimo se le nekoliko na razne mize, okoli katerih sede razne družine, od kmeta gori do visoke gospode. Povprečno obstoji dejstvo, da povživajo ljudje jedi, katerih toplota znaša 56° R t. j. 26krat več nego toplota naše krvi. Pa pomisli dragi čitatelj: juho 56° R vročo, katere niti po bosih svoji nogi ne smeš izliti, ne da bi se močno oparil, — tako juho zливаš v svoj želodec s tako juho si žgeš in pariš svoje čeljusti, svoj jezik! Pa reci ali ni to trpinčenje v pravem pomenu besede? In vendar noče tega nikdo spoznati. Ako bi bil kdo tak norec in bi se hotel kopati v vreli vodi tako visoke temperature, bil bi to samomor; in vendar ni občutljivejšega dela na človeškem telesu nego je njegovo ustje in zobovje, a ta del telesa parimo si z vrelo jedjo samo zato, ker je taka moda pri naših kuharicah in gospodinjah! S toliko natančnostjo na pr. si da ta in oni v toplicah pripraviti vodo za kopanje: Bog ne daj, da bi bila čez 24 ali k večjemu 25° R! Kako bi tak topličar grmel in razsajal, ako bi mu postrežnik kopališča segrel vodo do 30 stopinj! Ali ravno ta in isti topličar „koplje“ vsaki dan usta in želodec z juho in jedjo, kavo in čajem s 50° R vročine, pa ne misli pri tem na nikake posledke. Namen teh vrstic pa je, da se privede naše kuharice in gospodinje na drugo pot, na pot razuma. Te iste kuharice in gospodinje naj si predstavljajo razna omizja, na katerih opravljajo jedci mukotrno delo — da: delo — kosila ali večerje vrelih jedeh:

Ali vidijo resne možake, kako sukajo obrvi in nos, kako gubančijo čelo in trepečejo z očmi pod mukami, ki jih jim povzročajo v ustih kot živo apno pekoča jed? Ali bi ne bilo umestno, da se slika takih omizij ovekovečijo s pomočjo fotografa ter si jo potem obesijo — nad ognjišče v stanovitno svarilo, da si s človeškim zdravjem ne sme igrati niti kuharica, iz čije rok izvira prehrana njegovega šivota? — Naj nam verujejo te — trinožke, da bi se naše domače živali: psi, krave, konji in — prešiči čudile ali se nam rogale, ako bi nas opazovale pri taki borbi z ognjem naših ognjišč. Pisec tega je bil nekoč pri nekem kmetu in

je videl na lastne oči, kako je kmetica oploskala svojo lastno hčer, ko je le-ta neohlajeno pičo iz živalskega kotla hotela nesti kravam ter zahreščala nad njo, češ da li hoče krave s tako vročo pičo ukončati ka li? No, in ta ista kmetica, kateri so se tako smilile njene — krave, nesla je nekaj minut pozneje veliko skledo vrelega zelja z ognjišča na mizo svojemu možu in sinovom! Ali ni s tem pokazala, da so jej krave več vredne nego mož in sinovi, katerih seveda ne bi mogla prodati na sejmu! In ti ko volkovi lačni možaki planili so nad vrelo zelje in tu je bilo pihanja in žlodranja ter žvižganja nad žlicami, kakor bi šlo za stavo!

Ako se prav premisli, se mora človeku zdeti, kakor da je nam ljudem uprav naloženo, da pri takih prilikah preskušamo trpežnost svojih zob, ustja in želodca, — tako vztrajno se prizadevamo, da spravljamo kar najbolj vroče grižljaje naše. Neposredna posledica te okruge muke je splošni moderni zobobol z vsemi svojimi, splošnemu zdravju škodljivimi nasledki. Cela armada zobozdravnikov ima zahvaliti svoj obstanek in blagostanje v prvi vrsti tej nemarnosti naših kuharic in gospodinj, ki donošajo na mizo jedi s temperaturo od $40-60^{\circ}$ R vročine. Nekateri ljudje še vedno ne morejo najti uzroka temu, da se zobovje gorenje čeljusti prej pokvari nego spodnje ter menijo, da leži to v kemičnih lastnostih n. pr. v tem, da varuje slina, ki se v spodnjih čeljustih nabira, spodnje zobovje pred pokvarjenjem. A temu ni tako. Zasedujmo le učinke vroče užitega grižljeja, pa zapazimo takoj, da se ti učinki koncentrujejo bolj na gorenje nego na dolenje čeljusti. Vroči grižljaj sprejme jezik na svojo hrbtno stran ter ga premetava od jedne strani na drugo; pri tem buta ž njim ob celem gorenjem zobovju. Nasledek temu je, da se gorenji zobovi prvi jamejo votliti in drobiti in sicer najprej na notranji strani. Čim dalje uživamo vroče jedi, tem hitreje se pokonča prevlaka zob in se tem potom odpira pristop pokončujočim tvarinam, ki so: sladkor, kislina itd.

Iz teh kratkih migljajev spoznamo lahko, koliko škodo na našem zdravju povzročijo naše kuharice in gospodinje s tem, da nam postavljajo izdelke svoje kuhinjske umetnosti vrele pred usta, škodo, katere ne poravnava vsa njih zmožnost, še manja pa nezmožnost v pripravljanju jedij. Najstareji ljudje pa jim bodo znali povedati, da niso nikoli v svojem življenju uživali vrelih jedij.

Mnogo se govori ravno v tem času o škodljivosti alkohola za človeški organizem, kateri takorekoč sežge človeka v njega notranjem telesu. — a smelo trdim, da so vroče uživane jedi in pijače jednako hud in smrten sovražnik človeškemu zdravju in življenju kakor alkohol; oboje je ogenj, ki pokončuje dragoceno poslopje človeškega telesa in ga le prerano polaga v črno zemljo.